

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

DĖL NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS ĮSTATYMO NR. XII-717 2, 5, 6, 7, 8 IR 9
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP-21-1727(2); 21-31826(3))

Nr. NV-3243

Vilnius

Projekto rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Tikslai: 1) nustatyti viešosios naudos nevyriausybinių organizacijos (NVO) kriterijus; 2) patikslinti NVO fondo biudžeto nustatymo principą (atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo nutarimą dėl įstatymų, kuriais reguliuojamas programų, fondų finansavimas, nuostatų atitikties Konstitucijai); 3) nustatyti, kad NVO fondą administruoja ir VšĮ Europos socialinio fondo agentūra (ne tik SADM), o asignavimų valdytojai gali įgalioti šią agentūrą administruoti priemones, kuriomis skiriamas finansavimas NVO; 4) tikslinti NVO tarybos / savivaldybės NVO tarybos pirmininkų, pavaduotojų kadencijos trukmę ir rinkimo tvarką ir kt.

Esama situacija:

- Pagal Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą (nauja redakcija įsigaliojo 2020-03-01) asignavimų valdytojai, skirstydami NVO veiklos finansavimo lėšas, gali numatyti, kad viešosios naudos NVO teikiamas prioritetas. NVO pripažįstamos viešosios naudos NVO Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka. Viešosios naudos NVO apibrėžiama kaip NVO, kurios veikla teikia naudą ne tik jos dalyviams, bet ir visuomenei, tačiau ši Įstatyme apibrėžta sąvoka nėra pakankama siekiant identifikuoti tokią NVO, nes nėra apibrėžti jos kriterijai.
- Įstatyme numatyta, kad NVO fondas sudaromas siekiant kaupti lėšas, o planuojant kiekvienų metų valstybės biudžeto asignavimus, fondui numatoma Vyriausybės nustatyta gyventojų pajamų mokesčio (GPM) atitinkama dalis, kuri negali būti mažesnė negu 20 proc. skaičiuojant nuo užpraėjusių metų gyventojų paskirtos GPM ne pelno subjektams dalies. Per biudžetinius metus nepanaudotos lėšos lieka fondo sąskaitoje ir naudojamos kitais biudžetiniais metais. Konstitucinis Teismas yra pripažinęs, kad įstatymuose negali būti nustatytas konkretus programoms ar fondams skiriamas valstybės biudžeto lėšų dydis ir per biudžetinius metus nepanaudotos valstybės biudžeto pajamos sudarančios lėšos negali būti negražinamos į valstybės biudžetą (2020-11-03 nutarimas Nr. KT187-N15/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų, kuriais reguliuojamas tam tikrų programų, fondų arba institucijų finansavimas, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“).
- NVO finansavimą pagal įgyvendinamas programas ir priemones skiria asignavimų valdytojai. NVO fondą administruoja SADM ir fondo lėšos laikomos atskiroje SADM sąskaitoje. Asignavimų valdytojai ir SADM negali perduoti projektų bei NVO fondo administravimo funkcijų kitai įstaigai, pvz., VšĮ Europos socialinio fondo agentūrai.
- NVO tarybos / savivaldybės NVO tarybos pirmininku gali būti renkamas ne tik NVO, bet ir valstybės institucijos ar LSA / savivaldybės institucijos atstovas. Pirmininku išrinkus valstybės institucijos ar LSA atstovą / savivaldybės institucijos atstovą, pavaduotoju renkamas NVO atstovas ir atvirkščiai. NVO tarybos / savivaldybės NVO tarybos pirmininkas ir pavaduotojas renkamas 1 metų kadencijai. Ši kadencija yra per trumpa, nes likus mėnesiui iki kadencijos pabaigos yra organizuojami nauji rinkimai ir tarybų darbinė veikla realiai sustoja.

Projekto esmė, nauda. Siūloma:

- Nustatyti, kad, viešosios naudos NVO pripažįstama NVO, kuri:
 - vykdo veiklas, kurių daugiau nei pusė teikia naudą visuomenei / jos daliai ir kurios veikla nukreipta į vaiko gerovės didinimą, neįgaliųjų apsaugą, moterų ir vyrų lygių galimybių, žmogaus teisių apsaugą, šeimų stiprinimą, socialinės atskirties ir skurdo mažinimą, švietimo ir mokslo skatinimą, humanitarinės pagalbos teikimą, sveikatos apsaugą ir aplinkos apsaugą;
 - yra įregistravusi NVO žymą Juridinių asmenų registre;
 - Juridinių asmenų registrui yra pateikusi metinių finansinių ataskaitų rinkinį ir veiklos ataskaitą;

- atitinka minimalius patikimo mokesčio mokėtojo kriterijus;
- siekia išmatuoto teigiamo socialinio poveikio visuomenei / jos daliai, steigimo dokumentuose yra patvirtinusi siekiamo socialinio poveikio tikslą (sprendžiama socialinė problema), kasmet vertina NVO veiklos socialinį poveikį, konsultuodamasi su asmenimis, kuriems jis yra daromas.
- viešosios naudos NVO negali būti pripažįstama NVO, kurios veikla teikia naudą atstovaujant ekonominės veiklos rūšis (vienoje ekonominės veiklos rūšies srityje veikiančių asmenų atstovavimą, vienos profesijos darbuotojų vienijimąsi, ekonominės veiklos reglamentavimą).
- Atsisakyti konkretaus skiriamo valstybės biudžeto lėšų dydžio NVO fondui nurodymo bei jo finansavimo šaltinio ir nustatyti, kad fondo lėšos sudaromos iš SADM skiriamų asignavimų ir kitų teisėtai gautų lėšų (dabar – ne mažesnė nei 20 proc. GPM dalis nuo užpraėjusių metų gyventojų paskirtos GPM ne pelno subjektams dalies).
- Atsisakyti nuostatų, kad NVO fondo lėšos laikomos atskiroje SADM sąskaitoje ir kad per biudžetinius metus nepanaudotos lėšos kaupiamos ir perkeliama į kitus biudžetinius metus.
- Nustatyti, kad NVO fondo strateginių programų įgyvendinimą administruoja VŠĮ Europos socialinio fondo agentūra (dabar – fondą administruoja tik SADM).
- Nustatyti, kad asignavimų valdytojai, įgyvendinantys socialinės, NVO plėtros, žmogaus teisių apsaugos ar švietimo politikos srities programas / priemones, gali įgalioti VŠĮ Europos socialinio fondo agentūrą administruoti tas programas / priemones, pagal kurias skiriamas finansavimas NVO. Šios agentūros veikla, vykdant šias funkcijas, finansuojama iš asignavimų valdytojams skirtų valstybės biudžeto asignavimų ir (ar) kitų lėšų.
- Patikslinti, kad NVO tarybos / savivaldybės NVO tarybos pirmininku yra renkamas NVO atstovas, o pavaduotoju – valstybės institucijos ar Lietuvos savivaldybių asociacijos (LSA) / savivaldybės institucijos atstovas (dabar – pirmininku gali būti renkamas ir valstybės institucijos ar LSA / savivaldybės institucijos atstovas, pirmininku išrinkus valstybės institucijos ar LSA atstovą / savivaldybės institucijos atstovą, pavaduotoju renkamas NVO atstovas ir atvirkščiai).
- Pailginti NVO tarybos / savivaldybės NVO tarybos pirmininkų ir pavaduotojų kadencijos trukmę iki 2 metų (dabar – 1 metai).
- Patikslinti nuostatas, jas suderinant su Bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymo nuostatomis, atsisakyti perteklinių nuostatų ir kt.

Numatoma nauda. Teisinis NVO fondo veiklos reguliavimas atitiks Konstitucijos nuostatas. Bus sudarytos sąlygos tinkamai administruoti NVO fondo lėšas ir pilnavertiškai šiam fondui funkcionuoti. Perdavus NVO administruoti fondą VŠĮ Europos socialinio fondo agentūrai bus sudarytos galimybės centralizuoti NVO projektų administravimo kompetencijas. Bus aiškiau apibrėžta, kas laikytina viešosios naudos NVO, kurioms asignavimų valdytojai, skirstydami NVO veiklos finansavimo lėšas, gali numatyti prioritetą ir kt.

Papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

Isigaliojimas – 2022-02-01 (išskyrus nuostatas dėl viešosios naudos NVO kriterijų, kurios taikomos nuo 2022-05-01).

Istatymo projektą Seimo prašoma svarstyti skubos tvarka, siekiant užtikrinti savalaikį NVO veiklos finansavimą bei Konstitucinio Teismo nutarimo nuostatų taikymą.

Derinimas. Projektas svarstytas 2021-12-07 tarpinstituciniame pasitarime, pakartotinai darbo tvarka suderintas su FM, VRM, TM, patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Socialinės politikos grupės pastabas.

Atitiktis Vyriausybės programai – tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

Dalykinio vertinimo išvada.

Siūlome projektą **svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje**, prieš tai pakartotinai aptarus tarpinstituciniame pasitarime ir patikslinus pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės tikslinamojo pobūdžio pastabas.